

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Α

Εἰ μὲν περὶ καινοῦ τινος πράγματος προυτίθετ', ὧ ἄνδρες 1
Ἀθηναῖοι, λέγειν, ἐπισχῶν ἂν ἕως οἱ πλεῖστοι τῶν εἰωθότων
γνώμην ἀπεφώνησαντο, εἰ μὲν ἤρεσκε τί μοι τῶν ὑπὸ τούτων
ῥηθέντων, ἡσυχίαν ἂν ἤγουν, εἰ δὲ μή, τότε ἂν καὶ αὐτὸς ἐπειρώμην
ἂ γινώσκω λέγειν· ἐπειδὴ δ' ὑπὲρ ὧν πολλάκις εἰρήκασιν οὗτοι
πρότερον συμβαίνει καὶ νυνὶ σκοπεῖν, ἡγοῦμαι καὶ πρῶτος ἀνα-
στάς εἰκότως ἂν συγγνώμης τυγχάνειν. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ παρεληλυ-
θότος χρόνου τὰ δέονθ' οὗτοι συνεβούλευσαν, οὐδὲν ἂν ὑμᾶς νῦν
ἔδει βουλεύεσθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ ἐνθυμητέον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς 2
παροῦσι πράγμασιν, οὐδ' εἰ πάνυ φαύλως ἔχειν δοκεῖ. ὃ γὰρ ἐστὶ
χείριστον αὐτῶν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, τοῦτο πρὸς τὰ
μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει. τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; ὅτι οὐδὲν, ὧ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν κακῶς τὰ πράγ-
ματ' ἔχει· ἐπεὶ τοι, εἰ πάνθ' ἂ προσῆκε πραπτόντων οὕτως εἶχεν,
οὐδ' ἂν ἐλπίς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι. Ἐπειτ' ἐνθυμητέον καὶ 3
παρ' ἄλλων ἀκούουσι καὶ τοῖς εἰδόσιν αὐτοῖς ἀναμιμνησκομένοις,
ἡλίκην ποτ' ἐχόντων δύναμιν Λακεδαιμονίων, ἐξ οὗ χρόνος οὐ
πολύς, ὡς καλῶς καὶ προσηκόντως οὐδὲν ἀνάξιον ὑμεῖς ἐπράξατε
τῆς πόλεως, ἀλλ' ὑπεμείναθ' ὑπὲρ τῶν δικαίων τὸν πρὸς ἐκεί-
νους πόλεμον. τίνας οὖν εἵνεκα ταῦτα λέγω; ἴν' ἴδῃτ', ὧ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, καὶ θεάσησθε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν
ἐστὶν φοβερόν, οὐτ' ἂν ὀλιγορῆτε, τοιοῦτον οἶον ἂν ὑμεῖς βού-

§ 1. 1. εἰ... λέγειν: als het mijn opgave was over een nieuwe aangelegen-
heid te spreken. 5. ἐπειδὴ... σκοπεῖν: omdat de <vergadering> moet oorde-
len over... . 7. εἰκότως ἂν συγγνώμης τυγχάνειν: terecht aanspraak kunnen
maken op een vergeeflijke (welwillende) houding. § 3. 3. ἡλίκην: = ποίην.
ἐξ οὗ χρόνος οὐ πολύς: nog niet zo lang geleden. 5. ὑπεμείναθ': gij hebt
ondergaan, gij hebt uw schouders gezet onder, gij hebt stand gehouden in...
ὑπὲρ τῶν δικαίων: voor het behoud van het recht (dus niet: meer dan
rechvaardig is). 8. ὀλιγορῆτε: ὀλιγορῶ - verwaarlozen, gering achten.
τοιοῦτον οἶον ἂν ὑμεῖς βούλοισθε: sc. ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἐστὶ οἶον ἂν ὑμεῖς
βούλοισθε.

λοισθε, παραδείγμασι χρώμενοι τῇ τότε ῥώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, ἧς ἐκρατεῖτ' ἐκ τοῦ προσέχειν τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, καὶ τῇ νῦν ὑβρεὶ τούτου, δι' ἣν ταραπτόμεθ' ἐκ τοῦ μηδὲν φροντίζειν ὧν ἐχρῆν.

Εἰ δὲ τις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυσπολέμητον οἶεται τὸν Φίλιππον εἶναι, σκοπῶν τό τε πλῆθος τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ δυνάμεως καὶ τὸ τὰ χωρία πάντ' ἀπολωλέναι τῇ πόλει, ὀρθῶς μὲν οἶεται, λογισάσθω μέντοι τοῦθ', ὅτι εἴχομεν ποθ' ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Πύδναν καὶ Ποτείδαιαν καὶ Μεθώνην καὶ πάντα τὸν τόπον τοῦτον οἰκεῖον κύκλῳ, καὶ πολλὰ τῶν μετ' ἐκείνου νῦν ὄντων ἐθνῶν αὐτονομούμενα κάλεύθερ' ὑπῆρχε, καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἐβούλετ' ἔχειν οἰκείως ἢ ἐκείνῳ. Εἰ τοίνυν ὁ Φίλιππος τότε ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην, ὡς χαλεπὸν πολεμεῖν ἐστὶν Ἀθηναίοις ἔχουσι τοσαῦτ' ἐπιτειχίσματα τῆς αὐτοῦ χώρας ἔρημον ὄντα συμμάχων, οὐδὲν ἂν ὧν νυνὶ πεποίηκεν ἔπραξεν οὐδὲ τοσαύτην ἐκτήσατ' ἂν δύναμιν. ἀλλ' εἶδεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο καλῶς ἐκείνος, ὅτι ταῦτα μὲν ἐστὶν ἅπαντα τὰ χωρὶ ἄλλα τοῦ πολέμου κείμεν' ἐν μέσῳ, φύσει δ' ὑπάρχει τοῖς παροῦσι τὰ τῶν ἀπόντων, καὶ τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν καὶ κινδυνεύειν τὰ τῶν ἀμελούντων. Καὶ γὰρ τοι ταύτη χρησάμενος τῇ γνώμῃ πάντα κατέστραπται καὶ ἔχει, τὰ μὲν ὡς ἂν ἐλών τις ἔχοι πολέμῳ, τὰ δὲ σύμμαχα καὶ φίλα ποιησάμενος· καὶ γὰρ συμμαχεῖν καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες, οὓς ἂν

§ 3. 9. παραδείγμασι χρώμενοι: lett. voorbeelden gebruikend, hier beter te vertalen met: goed voor ogen houdend (de hybris van Philippus kan immers moeilijk een voorbeeld genoemd worden). 11. ἐκ τοῦ: tengevolge van het feit dat we... . § 4. 3. τὸ τὰ χωρία πάντ' ἀπολωλέναι τῇ πόλει: het feit dat alle vestingen die de stad eens had verloren zijn gegaan. 5. καὶ πάντα τὸν τόπον τοῦτον οἰκεῖον κύκλῳ: καὶ ὅτι πάντα τὸν τόπον τοῦτον (heel dat gebied) κύκλῳ (wijd in de omtrek) ἡμῖν οἰκεῖον ἦν (aan ons toebehoorde). 6. πολλὰ: sc. ἐθνῶν. 7. ὑπῆρχε: = τότε ἦν. § 5. 4. ἔρημον ὄντα συμμάχων: sc. μιν, dus 'terwijl hij zelf van bondgenoten verstoken was'. 7. ἄλλα τοῦ πολέμου: oorlogsbuit. — κείμεν' ἐν μέσῳ: beschikbaar gesteld (voor de winnaar). § 6. 2. ὡς ἂν ἐλών τις ἔχοι πολέμῳ: variatie op ἄλλα πολέμου. 4. οὓς: het antecedent is τούτοις.

ὁρῶσι παρεσκευασμένους καὶ πράττειν ἐθέλοντας ἂν χρή. Ἄν 7
 τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐθελή-
 σητε γενέσθαι γνώμης νῦν, ἐπειδὴπερ οὐ πρότερον, καὶ ἕκαστος
 ὑμῶν, οὗ δεῖ καὶ δύναιτ' ἂν παρασχεῖν αὐτὸν χρήσιμον τῇ πόλει,
 πᾶσαν ἀφείς τὴν εἰρωνεῖαν ἕτοιμος πράττειν ὑπάρξει, ὁ μὲν
 χρήματ' ἔχων εἰσφέρειν, ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ στρατεύεσθαι, συνελόντι
 δ' ἀπλῶς ἂν ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσητε γενέσθαι, καὶ παύσησθ'
 αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἕκαστος ποιήσειν ἐλπίζων, τὸν δὲ πλησίον πάνθ'
 ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν, καὶ τὰ ὑμέτερόν αὐτῶν κομιεῖσθ', ἂν θεὸς
 θέλη, καὶ τὰ κατερόραθυμημένα πάλιν ἀναλήψεσθε, κάκεινον
 τιμωρήσεσθε.

Μὴ γὰρ ὡς θεῶ νομίζετ' ἐκείνῳ τὰ παρόντα πεπηγένηαι πράγ- 8
 ματ' ἀθάνατα, ἀλλὰ καὶ μισεῖ τις ἐκεῖνον καὶ δέδιεν, ὧ ἄνδρες
 Ἀθηναῖοι, καὶ φθονεῖ, καὶ τῶν πάνυ νῦν δοκούντων οἰκείως ἔχειν·
 καὶ ἅπανθ' ὅσα περ κὰν ἄλλοις τισὶν ἀνθρώποις ἔνι, ταῦτα κὰν
 τοῖς μετ' ἐκείνου χρή νομίζειν ἐνεῖναι. κατέπτηχε μέντοι πάντα
 ταῦτα νῦν, οὐκ ἔχοντ' ἀποστροφὴν διὰ τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα
 καὶ ῥαθυμίαν· ἣν ἀποδέσθαι φημι δεῖν ἤδη. Ὁρᾶτε γὰρ, ὧ 9
 ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ πρᾶγμα, οἳ προελήλυθ' ἀσελγείας ἀνθρω-
 πος ὃς οὐδ' αἴρεσιν ὑμῖν δίδωσι τοῦ πράττειν ἢ ἄγειν ἡσυχίαν,

§ 7. 1. ἂν: aan het begin van een zin is ἂν nooit het modale partikel ἄν (met korte α), maar altijd een veel-voorkomende Attische spelling (met lange α) voor ἐάν = εἰ ἂν = ἤν. 5. εἰρωνεῖαν: geveinsde onwetendheid (ironie); voorwendsel, uitvlucht, 'smoesjes'. 7. ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσητε γενέσθαι: ὑμῶν αὐτῶν... γενέσθαι: zelfstandig worden, het lot in eigen handen nemen. — παύσησθ': kan zowel met inf. als met partic. Hier met partic., waarvan dan weer een (eigenlijk 2) infin. afhankelijk is. 8. τὸν δὲ πλησίον: 'de buurman'. 9. καὶ: hiermee begint de drieledige hoofdzin. τὰ ὑμέτερόν αὐτῶν κομιεῖσθ': 'zult ge uw eigen bezittingen terugkrijgen'. § 8. 2. δέδιεν: deze vorm zult ge in de schoolgrammatica niet aantreffen. Het paradigma van δεδιέναι luidt: δέδοικα, δέδοικας, δέδοικε(ν), δέδιμεν, δέδιτε, δεδίασι(ν). Sporadisch vindt men echter ook δέδια, δέδιας, δέδιε(ν), enz. 3. οἰκείως ἔχειν: bevriend zijn. 5. κατέπτηχε: perf. van κατεπτήσσω - wegduiken, zich verschuilen. 6. ἀποστροφὴν: plaats waar je kunt schuilen of waar hulp vandaan kan komen. § 9. 2. οἳ προελήλυθ' ἀσελγείας ἀνθρωπος: 'hoe brutaal de kerel is geworden'.

ἀλλ' ἀπειλεῖ καὶ λόγους ὑπερηφάνους, ὡς φασι, λέγει, καὶ οὐχ οἶός ἐστιν ἔχων ἃ κατέστραπται μένειν ἐπὶ τούτων, ἀλλ' ἀεὶ τι προσπεριβάλλεται καὶ κύκλω πανταχῇ μέλλοντας ἡμᾶς καὶ 10 καθεμένους περιστοιχίζεται. Πότ' οὖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πόθ' ἃ χρὴ πράξετε; ἐπειδὴν τί γένηται; ἐπειδὴν νῆ Δί' ἀνάγκη τις ἦ. νῦν δὲ τί χρὴ τὰ γιγνόμεν' ἠγεῖσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶομαι τοῖς ἐλευθέροις μεγίστην ἀνάγκην τὴν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων αἰσχύνην εἶναι. ἢ βούλεσθ', εἶπέ μοι, περιμόντες αὐτῶν πυνθάνεσθαι, «λέγεταιί τι καινόν;» γένοιτο γὰρ ἂν τι καινότερον ἢ Μακεδῶν ἀνὴρ Ἀθηναίου καταπολεμῶν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν; 11 «Τέθνηκε Φίλιππος;» «οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἀσθενεῖ.» τί δ' ὑμῖν 12 διαφέρει; καὶ γὰρ ἂν οὗτός τι πάθῃ, ταχέως ὑμεῖς ἕτερον Φίλιππον ποιήσετε, ἄνπερ οὕτω προσέχητε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν· οὐδὲ γὰρ οὗτος παρὰ τὴν αὐτοῦ ῥώμην τοσοῦτον ἐπηύξηται ὅσον παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν. Καίτοι καὶ τοῦτο· εἴ τι πάθοι καὶ 12 τὰ τῆς τύχης ἡμῖν, ἢπερ ἀεὶ βέλτιον ἢ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμεθα, καὶ τοῦτ' ἐξεργάσαιτο, ἴσθ' ὅτι πλησίον μὲν ὄντες πλησίον μὲν ὄντες, ἅπασιν ἂν τοῖς πράγμασιν τεταραγμένοις ἐπιστάντες ὅπως βούλεσθε διοικήσασθε, ὡς δὲ νῦν ἔχετε, οὐδὲ διδόντων τῶν καιρῶν Ἀμφίπολιν δέξασθαι δύναισθ' ἂν, ἀπηρητημένοι καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμαις.

Ὡς μὲν οὖν δεῖ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλοντας ὑπάρχειν 13

§ 9. 4. ὑπερηφάνους: trots, overmoedig. 7. περιστοιχίζεται: omsingelt.
 § 12. 2. ἢπερ ἀεὶ βέλτιον: sc. ἐπιμέλεται. 3. ἴσθ' ὅτι: de zin loopt als volgt: ἴσθ' ὅτι ἂν διοικήσασθε... 'in dat geval zouden jullie de zaken kunnen regelen...'. — πλησίον μὲν ὄντες: 'door aanwezigheid ter plekke'. 4. πλησίον μὲν ὄντες: 'door aanwezigheid ter plekke'. — πράγμασιν τεταραγμένοις: 'de verwarde situatie (die ontstaat als Filippus door ziekte of dood van de leiding wordt beroofd)'. — πράγμασιν: is object van zowel ἐπιστάντες als van διοικήσασθε, maar richt zich in naamval alleen naar het verbum dat het dichtst bij staat. 5. ἐπιστάντες: er boven op gaande staan: ergens de vereiste aandacht aan bestedend. 6. Ἀμφίπολιν: object van zowel διδόντων als van δέξασθαι. — ἀπηρητημένοι καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμαις: 'omdat gij u verre houdt van die aangelegenheid, zowel qua voorbereiding als qua planning (materiële en mentale voorbereiding).
 § 13. 1. ποιεῖν... ἐτοίμως: ὑπάρχειν ἐτοίμως... ποιεῖν - 'bereid zijn om te doen'.

ἅπαντας ἐτοίμως, ὡς ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ πεπεισμένων, παύομαι λέγων· τὸν δὲ τρόπον τῆς παρασκευῆς ἦν ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων ὑμᾶς οἶομαι, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον, καὶ πόρους οὐστυνας χρημάτων, καὶ τᾶλλ' ὡς ἂν μοι βέλτιστα καὶ τάχιστα δοκεῖ παρασκευασθῆναι, καὶ δὴ πειράσομαι λέγειν, δεηθεῖς ὑμῶν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοσοῦτον. Ἐπειδὴν ἅπαντ' 14 ἀκούσητε κρίνατε, μὴ πρότερον προλαμβάνετε· μηδ' ἂν ἐξ ἀρχῆς δοκῶ τινι καινὴν παρασκευὴν λέγειν, ἀναβάλλειν με τὰ πράγμαθ' ἠγείσθω. οὐ γὰρ οἱ «ταχύ» καὶ «τήμερον» εἰπόντες μάλιστ' εἰς δέον λέγουσιν (οὐ γὰρ ἂν τά γ' ἤδη γεγενημένα τῇ νυνὶ βοηθεία κωλύσαι δυνηθεῖμεν). Ἄλλ' ὅς ἂν δείξῃ τίς πορισθεῖσα 15 παρασκευὴ καὶ πόση καὶ πόθεν διαμεῖναι δυνησεται, ἕως ἂν ἡ διαλυσώμεθα πεισθέντες τὸν πόλεμον ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν· οὕτω γὰρ οὐκέτι τοῦ λοιποῦ πάσχοιμεν ἂν κακῶς. οἶμαι τοίνυν ἐγὼ ταῦτα λέγειν ἔχειν, μὴ κωλύων εἴ τις ἄλλος ἐπαγγέλλεταιί τι. ἢ μὲν οὖν ὑπόσχεσις οὕτω μεγάλη, τὸ δὲ πρᾶγμα ἤδη τὸν ἔλεγχον δώσει· κριταὶ δ' ὑμεῖς ἔσεσθε.

Πρῶτον μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τριήρεις πεντήκοντα 16 παρασκευάσασθαι φημί δεῖν, εἴτ' αὐτοὺς οὕτω τὰς γνώμας ἔχειν ὡς, ἐάν τι δέη, πλευστέον εἰς ταύτας αὐτοῖς ἐμβᾶσιν. πρὸς δὲ τούτοις τοῖς ἡμίσεσιν τῶν ἰππέων ἰππαγωγούς τριήρεις καὶ πλοῖ' ἱκανὰ εὐτρεπίσαι κελεύω. Ταῦτα μὲν οἶμαι δεῖν ὑπάρχειν ἐπὶ τὰς 17

§ 13. 2. ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ πεπεισμένων: hysterum proterum, want het inzicht is een vrucht van de overreding. 3. ἦν ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων: 'die u kan redden uit de huidige problemen'. § 14. 2. μὴ πρότερον προλαμβάνετε: 'schort uw oordeel op tot ik mijn betoog heb afgerond'. 4. ἠγείσθω: het veronderstelde subject is niet "gij" maar τις, te ontlezen aan het voorafgaande τινι. 5. τῇ νυνὶ βοηθεία: 'door de thans aanwezige bereidheid er iets aan te doen'. 6. κωλύσαι: 'ongedaan maken'. § 15. 1. ἀλλ' ὅς ἂν δείξῃ: kort voor ἀλλὰ μάλιστ' εἰς δέον εἶπει ὅς ἂν δείξῃ... 3. διαλυσώμεθα πεισθέντες τὸν πόλεμον ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν: wat ingewikkelde manier om aan te duiden de beëindiging van de oorlog hetzij door onderhandelingen hetzij door een beslissing op het slagveld. 5. λέγειν ἔχειν: 'de plicht hebben om te zeggen'. 6. ὑπόσχεσις: 'belofte', hier: 'voorstel waar veel van af hangt'. 7. ἔλεγχον: bewijs. § 16. 2. τὰς γνώμας ἔχειν: = ἐτοίμους εἶναι. 3. αὐτοῖς ἐμβᾶσιν: sc. ὑμῖν.

ἐξαίφνης ταύτας ἀπὸ τῆς οἰκείας χώρας αὐτοῦ στρατείας εἰς Πύλας καὶ Χερρόνησον καὶ Ὀλυμπον καὶ ὅποι βούλεται· δεῖ γὰρ ἐκείνω τοῦτ' ἐν τῇ γνώμῃ παραστῆσαι, ὡς ὑμεῖς ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης τῆς ἄγαν, ὥσπερ εἰς Εὐβοίαν καὶ πρότερόν ποτέ φασιν εἰς Ἀλίαρτον καὶ τὰ τελευταῖα πρώην εἰς Πύλας, ἴσως ἂν ὀρμήσαιτε. Οὗτοι παντελῶς, οὐδ' εἰ μὴ ποιήσaiτ' ἂν τοῦτο, ὡς 18 ἔγωγέ φημι δεῖν, εὐκαταφρόνητόν ἐστιν. ἴν' ἢ διὰ τὸν φόβον εἰδῶς εὐτρεπεῖς ὑμᾶς (εἴσεται γὰρ ἀκριβῶς· εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν οἱ πάντ' ἐξαγγέλλοντες ἐκείνω παρ' ἡμῶν αὐτῶν πλείους τοῦ δέοντος) ἡσυχίαν ἔχῃ, ἢ παριδῶν ταῦτ' ἀφύλακτος ληφθῆ, μηδενὸς ὄντος ἐμποδῶν πλεῖν ἐπὶ τὴν ἐκείνου χώραν ὑμῖν, ἂν ἐνδῶ καιρόν.

Ταῦτα μὲν ἐστὶν ἂ πᾶσι δεδόχθαι φημί δεῖν καὶ παρεσκευά- 19 σθαι προσήκειν οἴομαι· πρὸ δὲ τούτων δύναμίν τιν', ᾧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φημί προχειρίσασθαι δεῖν ὑμᾶς, ἢ συνεχῶς πολεμήσει καὶ κακῶς ἐκεῖνον ποιήσει. μὴ μοι μυρίους μηδὲ δισμυρίους

§ 17. 3. *δεῖ γὰρ ἐκείνω τοῦτ' ἐν τῇ γνώμῃ παραστῆσαι*: 'we moeten bij hem de gedachte doen postvatten dat...'; *παραστῆσαι* is inf.aor.act. bij de transitieve aor.act. *παρέστησα*. Naast een transitieve aor.act. heeft *ἴστημι* een intransitieve aor. act., de wortelaoristus *ἔστην* met infinitivus *στῆναι*. Let ook op het accent en onthoud: *παράστησαι* - imp. aor. med. sing. 'kom erbij staan', *παραστήσαι* - 3e p. s. optat. aor. act. 'moge hij er bij komen staan' en ten slotte *παραστῆσαι* - inf. aor. act. 'iemand iets bijbrengen, voorstellen, aantonen'. 5. *ταύτης*: evenals *ταύτας* in de 1e regel van deze § 'de genoegzaam bekende'. 6. *φασιν*: een tot interjectie vervallen werkwoordsvorm: 'zegt men', 'naar men zegt'. — *καὶ τὰ τελευταῖα πρώην*: 'en als laatste, nog heel onlangs'. 7. *ὀρμήσaiτε*: 'tot de aanval overgaan'. § 18. 1. *τοῦτο ὡς*: vertaal alsof er stond *τοῦτο*, ὄ. 2. *εὐκαταφρόνητόν*: 'onbeduidend'. — *ἴν'*: het bijbehorend verbum finitum (*ἔχῃ*) volgt pas enkele regels later. 3. *εὐτρεπεῖς*: 'paraat', 'gereed voor de oorlog'. 5. *παριδῶν*: *παρορῶ* is niet wel zien maar niets doen, maar 'niet bemerken'. 6. *ὑμῖν*: er had ook *ὑμᾶς* kunnen staan, aangezien het woord wordt gebruikt in twee functies, als indirect object van *ἐμποδῶν εἶναι* en als logisch subject van *πλεῖν*. — *ἂν ἐνδῶ καιρόν*: niet 'als de gelegenheid zich voordoet', want *καιρόν* is accusat. Onderwerp is 'hij', d.w.z. Philippus. § 19. 2. *οἴομαι πρὸ δὲ*: 'met het oog daarop'. 3. *συνεχῶς*: 'onafgebroken', 'voortdurend'. 4. *δισμυρίους ξένους*: vul in gedachten aan: *δεῖ προχειρίσασθαι*.

ξένους, μηδὲ τὰς ἐπιστολιμαίους ταύτας δυνάμεις, ἀλλ' ἢ τῆς πόλεως ἔσται, κὰν ὑμεῖς ἓνα κὰν πλείους κὰν τὸν δεῖνα κὰν ὄντινοῦν χειροτονήσητε στρατηγόν, τούτῳ πείσεται καὶ ἀκολουθήσει· καὶ τροφήν ταύτη πορίσαι κελεύω.

Ἔσται δ' αὕτη τίς ἢ δύναμις καὶ πόσις, καὶ πόθεν τὴν τροφήν 20
ἔξει, καὶ πῶς ταῦτ' ἐθελήσει ποιεῖν; ἐγὼ φράσω, καθ' ἕκαστον τούτων διεξιὼν χωρὶς. ξένους μὲν λέγω. καὶ ὅπως μὴ ποιήσεθ' ὁπολλάκις ὑμᾶς ἔβλαψεν· πάντ' ἐλάττω νομίζοντες εἶναι τοῦ δέοντος, καὶ τὰ μέγιστ' ἐν τοῖς ψηφίσμασιν αἰρούμενοι, ἐπὶ τῷ πράττειν οὐδὲ τὰ μικρὰ ποιεῖτε· ἀλλὰ τὰ μικρὰ ποιήσαντες καὶ πορίσαντες τούτοις προστίθετε, ἂν ἐλάττω φαίνηται. Λέγω δὴ 21
τοὺς πάντας στρατιώτας δισχιλίους, τούτων δ' Ἀθηναίους φημί δεῖν εἶναι πεντακοσίους, ἐξ ἧς ἂν τινος ὑμῖν ἡλικίας καλῶς ἔχειν δοκῇ, χρόνον τακτὸν στρατευομένους, μὴ μακρὸν τοῦτον, ἀλλ' ὅσον ἂν δοκῇ καλῶς ἔχειν, ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλοις· τοὺς δ' ἄλλους ξένους εἶναι κελεύω. καὶ μετὰ τούτων ἵππεας διακοσίους, καὶ τούτων πεντήκοντ' Ἀθηναίους τούλάχιστον, ὥσπερ τοὺς πεζοὺς, τὸν αὐτὸν τρόπον στρατευομένους καὶ ἵππαγωγούς τούτοις. Εἶεν 22
τί πρὸς τούτοις ἔτι; ταχείας τριήρεις δέκα· δεῖ γάρ, ἔχοντος ἐκείνου ναυτικόν, καὶ ταχειῶν τριήρων ἡμῖν, ὅπως ἀσφαλῶς ἢ δύναμις πλέη. πόθεν δὴ τούτοις ἢ τροφή γενήσεται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω καὶ δείξω, ἐπειδὴν, διότι τηλικαύτην ἀποχορῆν

§ 19. 5. ἐπιστολιμαίους: 'op papier'. — ἢ: let op het accent! Dus geen lidwoord maar relativum (met als antecedent δύναμις). 6. τὸν δεῖνα: 'een bevelhebber die van wanten weet'. 7. χειροτονήσητε: benoemen middels een stemming met hand opsteken, 'kiezen'. § 20. 1. ἔσται δ' αὕτη τίς ἢ δύναμις καὶ πόσις: 'samentelling en omvang van de strijdmacht'. 3. ξένους μὲν λέγω: 'ik noemde zojuist al het onderwerp "huurlingen" en ik kom daar zometeen op terug'. — ὁπολλάκις ὑμᾶς ἔβλαψεν: het in een ochlocratie immer spelende probleem dat de ambities hoog zijn en de uitvoeringsbereidheid gering. 7. τούτοις προστίθετε: 'voeg er wat aan toe als de aanvankelijke maatregelen blijken te kort te schieten'. § 21. 4. χρόνον τακτὸν: 'gedurende een vastgestelde tijd'. στρατευομένους: militaire dienst verrichtend. 7. ὥσπερ τοὺς πεζοὺς: sluit aan bij wat volgt, niet bij wat voorafgaat.

οἶμαι τὴν δύναμιν καὶ πολίτας τοὺς στρατευομένους εἶναι κελεύω, διδάξω.

Τοσαύτην μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διὰ ταῦτα, ὅτι οὐκ ἔνι νῦν 23
 ἡμῖν πορίσασθαι δύναμιν τὴν ἐκείνῳ παραταξομένην, ἀλλὰ
 ληστεύειν ἀνάγκη καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ πολέμου χρῆσθαι
 τὴν πρώτην· οὐ τοίνυν ὑπέρογκον αὐτήν (οὐ γὰρ ἔστι μισθὸς οὐδὲ
 τροφή), οὐδὲ παντελῶς ταπεινὴν εἶναι δεῖ. Πολίτας δὲ παρεῖναι 24
 καὶ συμπλεῖν διὰ ταῦτα κελεύω, ὅτι καὶ πρότερόν ποτ' ἀκούω
 ξενικὸν τρέφειν ἐν Κορίνθῳ τὴν πόλιν, οὗ Πολύστρατος ἠγεῖτο
 καὶ Ἰφικράτης καὶ Χαβρίας καὶ ἄλλοι τινές, καὶ αὐτοὺς ὑμᾶς
 συστρατεύεσθαι· καὶ οἷδ' ἀκούων ὅτι Λακεδαιμονίους παρατα-
 τόμενοι μεθ' ὑμῶν ἐνίκων οὗτοι οἱ ξένοι καὶ ὑμεῖς μετ' ἐκείνων.
 ἐξ οὗ δ' αὐτὰ καθ' αὐτὰ τὰ ξενικὰ ὑμῖν στρατεύεται, τοὺς
 φίλους νικᾷ καὶ τοὺς συμμάχους, οἱ δ' ἐχθροὶ μείζους τοῦ δέοντος
 γεγόνασιν. καὶ παρακύψαντ' ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως πόλεμον, καὶ
 πανταχοῖ μᾶλλον οἴχεται πλέοντα, ὃ δὲ στρατηγὸς ἀκολουθεῖ,
 εἰκότως· οὐ γὰρ ἔστιν ἄρχειν μὴ διδόντα μισθόν.

Τί οὖν κελεύω; τὰς προφάσεις ἀφελεῖν καὶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ 25
 τῶν στρατιωτῶν, μισθὸν πορίσαντας καὶ στρατιώτας οἰκείους
 ὡσπερ ἐπόπτας τῶν στρατηγουμένων παρακαταστήσαντας· ἐπεὶ
 νῦν γε γέλωσ ἔσθ' ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμασιν. εἰ γὰρ ἔροιτό
 τις ὑμᾶς, «εἰρήνην ἄγετ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι;» «μὰ Δί' οὐχ
 ἡμεῖς γ',» εἴποιτ' ἄν, «ἀλλὰ Φιλίππῳ πολεμοῦμεν.» Οὐκ ἐχειρο- 26

§ 22. 6. πολίτας τοὺς στρατευομένους: D. stelt niet de eis dat de expeditio-
 naire macht voor 100% uit burgers bestaat. § 23. 2. τὴν ἐκείνῳ παραταξο-
 μένην: 'opgewassen tegen het leger van Philippus'. 3. ληστεύειν: niet
 alleen voor de voedselvoorziening, maar ook om Philippus te tarten. 4. τὴν
 πρώτην: mag vertaald worden met adverbium 'aanvankelijk' op voor-
 waarde dat men zich realiseert dat het gaat om een adjectief bij δύναμις.
 § 24. 9. παρακύψαντ' ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως πόλεμον: 'zich onttrekkend aan
 oorlog (die is in het belang) van de stad'. 10. ἀκολουθεῖ: dit en het vooraf-
 gaande praesens, gelet op het hypothetische (εἰκότως) karakter van de
 mededeling, als futurum vertalen. § 25. 3. ἐπόπτας τῶν στρατηγουμένων
 παρακαταστήσαντας: ἐπόπτας τῶν στρατηγουμένων παρακαταστήσαντας:
 'inspecteurs van de militaire operaties aanstellend'. § 26. 1. ἐχειροτονεῖτε:
 χειροτονέω 'bij handopsteken kiezen' (of benoemen).

τονεῖτε δ' ἐξ ὑμῶν αὐτῶν δέκα ταξίαρχους καὶ στρατηγούς καὶ φυλάρχους καὶ ἰππάρχους δύο; τί οὖν οὗτοι ποιοῦσιν; πλὴν ἑνὸς ἀνδρός, ὃν ἂν ἐκπέμψητ' ἐπὶ τὸν πόλεμον, οἱ λοιποὶ τὰς πομπὰς πέμπουσιν ὑμῖν μετὰ τῶν ἱεροποιῶν· ὥσπερ γὰρ οἱ πλάττοντες τοὺς πηλίλους, εἰς τὴν ἀγορὰν χειροτονεῖτε τοὺς ταξίαρχους καὶ τοὺς φυλάρχους, οὐκ ἐπὶ τὸν πόλεμον.

Als je ook in de rest van deze rede van Demosthenes geïnteresseerd bent, stuur mij dan een mailtje.

George J. Winter

§ 26. 2. δέκα ταξίαρχους καὶ στρατηγούς καὶ φυλάρχους καὶ ἰππάρχους δύο: δέκα ook bij στρατηγούς, δύο ook bij φυλάρχους. 3. πλὴν ἑνὸς ἀνδρός: van de benoemde officieren kreeg er kennelijk maar één een serieuze oorlogstaak en hadden de anderen slechts een ceremoniële functie. 5. πλάττοντες τοὺς πηλίλους: 'boetseerders van lemen poppen'.
